

تصحیح «قانون» بوعلی سینا پاسخ به نیاز علمی زمانه است

تصحیح آثار بوعلی سینا یکی از نیازهای فوری و اساسی است، چرا که کتاب قانون یکی از آثار برجسته شیخ‌الرئیس به زبان عربی که همان زبان علمی آن زمان است نوشته شده و باید با تصحیح علمی آنرا منتشر کرد.

تصحیح آثار بوعلی سینا یکی از نیازهای فوری و اساسی است، چرا که کتاب قانون یکی از آثار برجسته شیخ‌الرئیس به زبان عربی که همان زبان علمی آن زمان است نوشته شده و باید با تصحیح علمی آنرا منتشر کرد.

به گزارش خبرگزاری مهر، دکتر حسین حاتمی، عضو شورای علمی بنیاد علمی و فرهنگی بوعلی سینا با ذکر این مطلب گفت: با توجه به اینکه در گذشته تکنولوژی چاپ وجود نداشت، کتاب‌ها تا قرن‌ها با نسخه‌برداری از روی نسخه‌های قبلی تکثیر و منتشر می‌شد و در همین مرحله نسخه‌برداری‌ها ایراداتی وجود داشت.

وی افزود: از آنجا که در آن زمان واژه‌های عربی را بدون درج نقطه می‌نگاشتند و از طرفی نساخان هم عمدتاً افراد غیر پزشک و غیرحرفه‌ای بودند، تفاوت‌هایی بین نسخه‌های موجود به چشم می‌خورد و لازم است به وسیله خبرگانی با بالاترین صلاحیت این مقایسه و مقابله انجام شود.

ناظر طرح تصحیح انتقادی کتاب قانون با اشاره به سختی کار بزرگ تصحیح کتاب قانون گفت: در خصوص تصحیح دقیق متون، فقط به ذکر یک مثال ساده اکتفا می‌کنم و آن هم واژه "آنوریسم" به معنی فتق عروقی است که تلفظ اسپانیایی آن "آنوریسم" (Aneurysma) است و بدون شک، مترجمین مسلمان در قرون اولیه پیروزی اسلام و تسلط بر اسپانیا تلفظ نزدیک به زبان اسپانیایی آن را به صورت "آنورسما" وارد زبان عربی کرده و امثال رازی، اهوازی و ابن‌سینا هم در کتب خود استفاده کرده‌اند.

رئیس دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تصریح کرد: وقتی امروز به این دائرةالمعارف‌ها مراجعه می‌کنیم، می‌بینیم در یکجا "ابورسما" نوشته‌اند و در جای دیگر از همان کتاب "آنورسما" و بالاخره در یک جا هم "آبنورسما" ولی در نسخه جدید قانون، با تصحیح نجفقلی حبیبی؛ که "نسخه بنیاد بوعلی سینا" نامیده می‌شود، اصلاح شده است.

ناظر طرح تصحیح کتاب قانون گفت: یکی از واژه‌های یونانی مهمی که در قانون ابن سینا، الحاوی رازی و کامل‌الصناعه اهوازی با املاءهای مختلفی درج شده است واژه "آنوریسم" به معنی فتق شریانی است، این واژه را یونانی‌ها و انگلیسی‌ها به صورت Aneurysm، فرانسوی‌ها به صورت Aneurisme و آلمانی‌ها و اسپانیایی‌ها به صورت Aneurysma می‌نویسند، در جلد اول قانون یعنی کتاب اول، فن چهارم، فصل بیستم تحت عنوان "آنورسما" آمده است که به تلفظ اسپانیایی نزدیک است.

وی افزود: در کتاب چهارم یعنی فن چهارم، گفتار دوم، فصل یازدهم تحت عنوان "ابورسما"، آمده است که حتماً غلط است و خلاصه اینکه در نسخه اصلاح شده قانون به عنوان نسخه بنیاد علمی و فرهنگی بوعلی سینا، دیگر اینگونه اغلاط به چشم نمی‌خورد.

حاتمی به وضعیت تکامل علوم اشاره و اظهار کرد: بدون شک همه پدیده‌های طبیعی و علوم ریاضی، طبیعی و انسانی در طول تاریخ و طی قرون و اعصار گذشته، سیر تکاملی داشته‌اند و علومی که ابن‌سینا از گذشتگان خود دریافت کرد، درست همان چیزی نبود که به علما و دانشمندان بعد از خود تحویلی داد.

وی افزود: بوعلی سینا با تحقیقات خود موجب تکمیل دانش موجود شد و آن را به سمت دانش مطلوب سوق داد. وی در آغاز هزاره دوم میلادی کتاب قانون در طب را به رشته تحریر درآورد و اثری را خلق کرد که بعدها تا قرن شانزدهم میلادی کتاب درسی پزشکی در بسیاری از دانشکده‌های طب اروپای آن زمان بود، او میراث پزشکی ایران باستان، هند و ترجمه‌های طب یونانی را با تجربیات و پژوهش‌های شخصی خود در هم آمیخت و چنین کتابی را خلق کرد.

این عضو هیئت علمی بنیاد بوعلی سینا تصریح کرد: در دوره بوعلی سینا تقریباً هیچ یک از ابزارها و تکنیک‌های پژوهشی فعلی وجود

نداشت و گاهی در حدی که فراتر از محدودیت‌های ابزاری بود، خود را نشان می‌داد. به طور مثال در مورد کرم پیوک که به کرم مدینه هم معروف است تا زمان بوعلی‌سینا تصور می‌شد همچون بیماری واریس، یکی از بیماری‌های عروق سطحی بدن است و به همین دلیل بیماری عروقی اهالی مدینه (عروق‌المدنی) نامگذاری شده بود.

حاتمی افزود: این امر برای اولین بار در ذهن پویای ابن‌سینا خطور کرد که این بیماری ممکن است آن‌گونه که طی هزاران سال قبل پنداشته می‌شد و حتی در دو دایره‌المعارف پزشکی قبل از کتاب قانون در طب یعنی الحاوی و کامل‌الصناعه هم آمده است، یک بیماری عروقی معمولی نباشد، بلکه ناشی از موجود زنده‌ای است که در زیر پوست حرکت می‌کند و نهایتاً صدها سال بعد مشخص شد که نه تنها بیماری عروقی نیست و ناشی از یک موجود زنده است، بلکه این موجود زنده از گروه کرم‌های طویل است و ریشه در آلودگی آب‌های آشامیدنی دارد.

وی یادآور شد: به طوری که که در کتاب قانون آمده است وقتی ابن‌سینا متوجه شد که یکی از طبیبان هم‌عصر او برای تشریح و توجیه بعضی از پدیده‌های فیزیولوژیک بدن از منطق قیاس استفاده کرده است او را به باد انتقاد می‌گیرد، چرا که این موضوع جزو علوم طبیعی و آزمودنی است و بایستی پس از انجام آزمایش، نتیجه‌گیری کرد و در این گونه موارد نباید از منطق قیاس استفاده شود. بدون شک این‌گونه مطالب جزو پیام‌های جاوید علمی ابن‌سینا است که کهنگی نمی‌پذیرد.

وی گفت: نباید پیام‌های معنوی این دانشمند موحد را نادیده بگیریم. چرا که او پرورش یافته امید، اراده، تلاش، پشتکار، شکیبایی، توکل و توسل به ذات احدیت است و موفقیت‌های خود را مرهون همین عناصر می‌داند، به طوری که در خاطرات خود می‌نویسد که شب تا صبح نمی‌خوابید، روز تا شب آسوده نمی‌آسود و هرگاه به مسئله‌ای برمی‌خورد که از حل آن عاجز می‌ماند به مسجد رفته و در حل آن مشکل از مبدع کل کمک می‌خواست.

حاتمی در پایان سخنانش تصریح کرد: این امر پیام عقیدتی ابن‌سینا است که به طور مستقیم و غیرمستقیم به دانش‌آموز و دانشجوی امروز می‌گوید اگر می‌خواهد در آینده جای خالی بوعلی‌سینا، زکریای رازی، اهوایی و جرجانی را در ایران اسلامی پر کند، ضمن تلاش و پشتکار، باید با صاحب تمامی دانش‌ها و آگاهی‌ها و تمامی هستی یعنی پروردگار قادر متعال نیز ارتباط برقرار کند.